

Důležitá je úloha managementu půdy

(fia) – Podle dokumentu Mezinárodního panelu pro změnu klimatu (IPCC) zemědělství, lesnictví a ostatní užití půdy přispívají 23 procenty k antropogenním emisím skleníkových plynů (GHG), i když přírodní půdní procesy absorbuji téměř třetinu emisí ekvivalentu oxidu uhličitého z fosilních paliv a průmyslu. Bilance půdního organického uhlíku v zemědělské půdě významně ovlivňuje celkovou bilanci GHG. Management zemědělské a lesní půdy tak sehrává důležitou úlohu ve výzvách spojených s klimatickou změnou, i když tyto výzvy jsou limitovány potřebou nasytit světovou populaci. Svoje stanovisko k tomuto dokumentu zveřejnila i Česká akademie zemědělských věd.

Dokument uvádí, že v této souvislosti nabývá na významu snižování plýtvání potravinami, zvyšování podílu rostlinných potravin ve výživě a větší důraz na trvalou udržitelnost procesů v produkci masa. Nicméně klimatická změna, doprovázená častějšími a intenzivnějšími extrémy, negativně ovlivňuje potravinovou bezpečnost a ekosystémy a přispívá v mnoha regionech k de-zertifikaci a degradaci půdy. Politiky se vztahem k produkci potravin musí být proto zaměřeny na snižování potravinových ztrát a plýtvání, změny ve výživě a tr-

vale udržitelné managementy půdy, při úsilí zvyšovat potravinovou bezpečnost, snižovat emise a posilovat zdraví populace. Současně by měly politiky pečlivě zvažovat užití půdy pro bioenergetiku, aby se snižovala rizika ve vztahu k potravinové bezpečnosti, biodiverzitě a degradaci půdy.

Předsednictvo České akademie zemědělských věd (ČAZV) oceňilo úsilí IPPC o objektivní, vědecky podložený globální pohled na problémy spojené se vztahem k užití zemědělské a lesní půdy a změnami klimatu v důsledku emisí skleníkových plynů, včetně identifikace příčin problémů a možnosti jejich řešení prostřednictvím mitigačních a adaptacích opatření. Podle něj je nutno podpořit klíčový záměr, že úspěšné řešení problémů spojených se změnou klimatu musí probíhat v rámci mezinárodní a mezisektorií spolupráce, avšak s přihlédnutím ke značným regionálním a národním rozdílům, které významně ovlivňují přístupy k řešení problémů. V rámci tohoto záměru musí i (relativně malý) zemědělský a lesnický sektor ČR dostatečně a průkazně přispět k řešení problémů spojených s klimatickou změnou, s přihlédnutím k jeho výrazným specifikám v rámci evropského agrárního sektoru. Je zřejmé, že doku-

Jak to vidí...

ment IPCC významně ovlivní přístupy vrcholových institucí EU k formování společné zemědělské politiky EU po roce 2020 (SZP 2020+), zejména pokud jde o tzv. zelenou architekturu politiky ve smyslu její „základní kostry“, na kterou se vážou všechny její cílové oblasti.

Vztah k současným podmírkám

Dlouhodobě převažující velkovýrobní postupy, odvijející se od strukturálního vývoje v českém zemědělství a lesnictví, ustí do vysoké úrovni produkce soukromého zboží (obilovin, mléka, surového dřeva apod.), jsou však zároveň doprovázeny i negativními externalitami.

Zatímco produkce zemědělské biomasy, bez ohledu na její strukturální komoditní nevyváženosť, převyuje aktuální domácí soběstačnost o 30 až 40 procent, negativní externality této produkce se souběžně projevují v pokračující degradaci půdy, tj. poklesu půdní úrodnosti včetně retenční schopnosti půd a krajiny, a prohlubují tak nepříznivé dopady

klimatické změny a vážně ohrožují budoucí potravinovou bezpečnost a agrární konkurenční schopnost země.

Environmentální, ekonomické a sociální dopady převažujícího velkovýrobního a intenzivního užití české zemědělské a lesní půdy se dostávají do určitého rozporu s požadavky na trvale udržitelný rozvoj, včetně zmírňování dopadů klimatické změny a rozvoje venkovského prostoru. Na druhou stranu v důsledku poklesu stavu hospodářských zvířat a relativně nízké úrovně chemických vstupů jsou emise produkovány českým agrárním sektorem v porovnání s výspějšími zeměmi EU na nižší úrovni. Toto srovnání však nesnáší potřebu zásadních a co nejrychlejších změn v managementu půdy.

Tyto změny musí být spojeny s přechodem od kvantity ke kvalitě, tj. k produkci zboží s vyšší přidanou hodnotou v jejím širším významu. To znamená, že jako součást vyšší přidané hodnoty se musí prosadit i způsoby užití půdy a dalších výrobních zdrojů, které vyústí ke snižování tlaku na přírodní zdroje a ovzduší.

Zaměření resortního výzkumu

Resortní výzkumná, vzdělávací a poradenská základna ČR, reprezentovaná ČAZV, by měla pl-

ně podporovat záměry a cíle dokumentu IPCC, s přihlédnutím k domácím aktuálním, respektive dlouhodobě nedostatečně řešeným problémům. Jde o zaměření resortního výzkumu, inovaci, vzdělávání a poradenství zejména do těchto oblastí:

■ Revitalizace zemědělské a lesní krajiny, její půdoochranné a vodní infrastruktury, s uplatněním komplexního přístupu od budování protierozních opatření, větrolamů, mokradů apod. až po rozsáhlé vodní díla. To vše při zdůraznění významu malého vodního oběhu s rozširováním zelených ploch, snižováním výměry či úpravami ploch s vysokým odtokovým koeficientem apod.

■ Rozvoj a zavádění technologií, které při udržení produkčního potenciálu umožní přechod od intenzity a kvantity ve využívání půdy a dalších výrobních zdrojů k jejich šetrnejšímu využívání.

■ Pro výrobu energie z obnovitelných zdrojů a snížení negativních externalit zemědělství více využívat potenciál vodní energie, dosud využívaný zhruba z 50 %, na úkor zemědělské biomasy.

■ V této oblasti jde také o zlepšování půdní úrodnosti a vodního režimu půdy i při očekávaných environmentálních, pracovních a jiných bariérách zvyšování zatížení půdy živočišnou výrobou, resp. o zavádění BAT

technologií do koncentrovaných chovů zvířat, a o hledání dostačující funkčních a environmentálně méně škodlivých náhrad za současné či v nejbližší budoucnosti zakazované či jinak omezené chemické vstupy.

■ V oblasti lesnictví se zaměřit především na zalesnění vhodných lokalit, zvýšení sekvestrace uhlíku v lesní biomase a v lesní půdě, případně (v součinnosti se zemědělci) na rozvoj agrolesnických přístupů.

■ Řešení účinné sekvestrace uhlíku v zemědělské půdě, bez ohrožení potravinové bezpečnosti země.

■ Rozširování záměrů a cílů IPCC prostřednictvím resortního poradenství a vzdělávání v oblasti výživy, snižování ztrát a plýtvání potravinami a významu reformy postupů v zemědělství a lesnictví pro zlepšování českého životního prostředí, ovzduší a krajiny a jejich podílu na řešení evropských a globálních problémů.

Aktivity resortního výzkumu, vzdělávání a poradenství musí být průběžně promítány do přípravy a hodnocení společné zemědělské politiky po roce 2020, do hodnocení postupu plnění Strategie Ministerstva zemědělství 2030 a do dalších strategických a koncepčních dokumentů ČR.